

Ζωὴ Μεσοστῆ

ΚΟΡ

Η ΕΞΟΔΟΣ
ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΠΟΝΑ
ΤΩΝ ΤΕΘΝΕΩΤΩΝ ΚΑΙ ΖΩΝΤΩΝ
ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΡΔΟΡΟΥΜΠΑ

Ἐποστράτου ἀνθυπο οὐχαγοῦ τοῦ Πεζικοῦ.

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΒΗΧΑΣ
ΕΦΟΡ. ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΑΘΗΝΗΣΙ

1882

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Κοινὸν

Τέκνον καὶ γὰρ τῆς πόλεως τοῦ Μεσολογγίου, μεθ' ὅλας τὰς ἀσθενεῖς μου δυνάμεις ἔγραψα ποίημα, ὅπως ἐκφωνήσω τοῦτο, τὴν ἡμέραν τῆς τελετῆς τῆς ἐξόδου τοῦ ἡρωϊκοῦ Μεσολογγίου τοῦ τ. ἔ. Ἄλλ' ἔνεκα λόγων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεώς μου, μὴ δυνηθεὶς νὰ μεταβῶ ἐκεῖ καὶ ἐξιστορήσω, ὅτι ἐξεπόνησα, ἀπεφάσισα προσθέσας καὶ ὅτι ἀκόμη εἰς τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἠδυνήθην νὰ συλλέξω, ὅπως τυπώσω τοῦτο καὶ παραδώσω εἰς τὴν κρίσιν τοῦ κοινοῦ, καὶ τὴν μνήμην τῶν ἀθανάτων ἡρώων, τῶν διὰ τῆς γενναιότητος, καὶ τοῦ ποταμοῦ τῶν χυθέντων αἱμάτων των, ἐλευθερωσάντων τὴν μικρὰν ταύτην γωνίαν, ὅπου ἡμεῖς σήμερον ἐρχόμεθα νὰ ψάλλωμεν τὰ Ἡρῶα τούτων, μὴ δυνάμενοι νὰ φανῶμεν ἀντάξιοι ἐκείνων, τῶν ἀθαιάτων.

Εὐελπιστῶ ὅτι τὸ φιλόμουσον Κοινὸν, θέλει μὲ βοηθήσει, ὅπως προβῶ, εἰς τὴν δημοσίευσιν καὶ ἄλλων μου ἔργων.

Ἀθῆναι τῇ 18 Ἰουλίου 1832.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΔΟΡΟΥΜΠΑΣ

ἀπόστρατος ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ πεζικοῦ.

Η ΕΞΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Και τί ἤλθα νὰ εἰπῶ ;
τί, ἄρα ἐδῶ πατῶ ;
ὦ ! τρέμω νὰ σταθῶ·
τί Ἕλληνα εἶμ' ἐγώ ;

Σωπᾶτ. . . ἀκούω μιὰ φωνή !
ὦ !! φαίνεται μοι ὅσ' ἀν βραχνή.
Κάτω λέγει μᾶς πατεῖς
τί ἀνέβης νὰ εἰπῆς ;

Κι' ἄλλη δυνατώτερη
αὐτὴ ἔναι τρομερώτερη !

Ξεύρεις ἄρα ποῦ πατεῖς ;
πρέπει νὰ συλλογισθῆς.
Ἄχάριστος γεννεά !
τοῦτ' ἀκούω δυνατά.

Δὲν εἴσθε σεῖς παιδιὰ μας
ἀπὸ κόκκαλα δικὰ μας,
σᾶς κάμαμε ἀπόπαιδα,
διότι ἐντρεπόμεθα.

Νὰ λογίζεσθε παιδιὰ μας ;
ἀπ' τὰ σπλάχνα τὰ δικὰ μας !
ἢ μεγάλη ἀνανδρεία
θὰ σᾶς φέρη ἀτιμία.

4.

Ναί ! δέν εἶσθε σεῖς παιδιὰ μας
 ἀπ' τὰ σπλάγχνα τὰ δικὰ μας,
 νὰ ντραπήτε, τοὺς φελάχους,
 καὶ τοὺς Σέρβους καὶ τοὺς Βλάχους !

Σᾶς γελᾶ τὸ Μαυροβοῦνι,
 καὶ τῆς Βουλγαριᾶς τὸ ντέλφι,
 μὲ χοροὺς καὶ μὲ ἀρκούδαις
 ξεσκλαβώσαν τὸ ντοβλέτι.

Ἄλλ' ὄχι μὲ τὴν διακονιᾶ
 ταῖς πόρταις νὰ βαρῆτε,
 σεμπάπι νὰ γυρεύετε
 καὶ νὰ παρακαλῆτε.

Μᾶς τάπεν ὁ γέρω Βελῆς
 στενάζοντας μᾶς λέγει
 πάει πατρίδα ἀδελφοί. . . . .
 καὶ ἤρχισε νὰ κλαίγη.

Μᾶς εἶπε σᾶς ἐρμήνευε
 πονοῦσε τὴν Πατρίδα !
 κι' ὡς γνωστικὸς ἠννόησε
 πῶς δέν ὑπάρχ' ἐλπίδα !

Μὲ τ' ἄρματά μας ἀνανδροὶ
 ρίπτετε στὸν ἀέρα
 ρίπτετε στὰ πλατάνια
 στὴν ράχιν, ἐκεῖ πέρα.

Αὐτὸ σᾶς παραγγείλαμεν
 νὰ μεταχειρισθῆτε ;
 Νὰ μᾶς ντροπιᾶστε τ' ἄρματα,
 ὀλίγο νὰ ντραπήτε,

Καὶ κάθε χρόνο μάθατε
 ἡμέραν τῶν Βαΐων
 Νὰ κάμνετε μνημόσυνον
 τί ἐγνοεῖτε; ποίων;

Πολὺ καλὰ γνωρίζετε
 ὅτι τὸ δίκαιόν μας
 τὸ πλήρωσε πάρα πολὺ
 αὐτὸς ὁ πλαστουργός μας

Ἐν μόνον ὑπολείπεται
 ἐδῶ ποῦ συναθρεῖσθε
 νὰ δεηθῆτε στὸν Θεόν
 γιὰ νὰ μᾶς ἀναστῆστε.

Νὰ τήνε σπρώξωμεν εὐθύς
 τὴν μαρμαρένια πόρτα
 καὶ νὰ ζωσθῶμεν τ' ἄρματα!
 ὡς ζώσθημεν καὶ πρῶτα.

Μὲ βῆμα ὑπαρήφανον
 νὰ βγαίνῃ ἕνας! ἕνας!
 Νὰ μᾶς κυτάζ' ὁ οὐρανός
 μὲ ὄλους τοὺς ἀστέρας.

Νὰ μᾶς ἰδοῦνε οἱ δειλοὶ
 τὸ αἷμά τους νὰ χάσουν
 ἥμαρτον . . . θὰ φωνάζουνε
 κι' αὐτὸ δὲν θὰ προφθάσουν

Μὴ, πρὸς Θεοῦ τολμήσετε
 νὰ πῆτ' ἐλευθεργιὰ
 τὸ τραγοῦδ' ἐκεῖνὸ ποῦ λέτε
 Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη καὶ λοιπά.

Ἡ ἐλευθεργιά σας ἔφυγε !
 ξενοίχιασε τὸ σπῆτι
 κι' ὅτι τῆς χρεωστούσατε
 τὰ ἔκαμε ρεσίτι.

Τί νὰ καθήση μὲ ἐσᾶς ;
 νὰ τὴν περιφρονῆτε ;
 καὶ μὲ τὴν ἀνανδρον φωνὴν
 νὰ τήνε τραγουδῆτε ;

Μὰ, πότε ἐμυρίσθητε
 μπαρούτι στὸ κανόνι ;
 στὸν οὔριον τὸν ἀνεμον
 πιάνετε τὸ τιμόνι.

Μόνον εἰς τὰ γενέθλια
 μυρίζετε μπαρούτι
 ὅταν γεννᾶ ἡ Βασίλισσα
 μπάμ, μπούμ, τὸ κρούπι.

Πῶς ; δὲν ἐξεθυμώσατε
 μᾶς βρύζετε μιὰ ὥρα
 ὅτι μᾶς εἶπαν οἱ τρανοὶ
 δὲν τάχουσεν ἡ χώρα ;

Δὲν μᾶς πῆραν τὰ παιδιὰ μας
 εἰς τὴν ἐπιστρατείαν,
 καὶ φόρους δὲν πληρόνωμεν
 εἰπῆτε τὴν αἰτίαν ;

Φόρον ἐκ φίλτρου αἵματος
 σπαράχθηκε ἡ καρδιά μας
 μὲ τὰ βιολιά ἐφεύγανε
 ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ μας.

Ὡς αἰετοὶ ἐπέταγαν
αὐτοὶ οἱ ἔγγονοί Σας
καὶ πρῶτα ἔτρεχαν ἐδῶ
νὰ πάρουν τὴν εὐχὴ Σας.

Εἰπέτε Ἑλληγόπαιδες
πῶς ! δὲν εἶναι ἀληθές ;
πόσος καιρὸς ἐπέρασε ;
μᾶς φαίνεται προχθές.

Ποῦ, εἶναι τὰ παιδάκια μας
μισὰ δὲν ἐγυρίσαν. . . .
ὦ ! τὰ καυμένα τί νὰ εἰπῶ ; !
οἱ ἱατροὶ τὰ σχίσαν ! !

Τοὺς δίδαν ἕνα σκέπασμα
νὰ σκεπασθοῦναι δύο,
τότε χειμῶνας τρομερὸς
πεθάναν ἀπ' τὸ κρύο.

Οἱ νοσοκόμοι καρτεροῦν
ὀλάνοικτας τὰς πύλας
οἱ νεκροτόμοι στέκουνταν
μὲ ἀνοικτὰς λεπίδας.

Σφαίρας βγάζετε γιατροὶ
ἢ καρδιά σας δὲν πονεῖ ;
Ναί· ταῦτα πάθαμεν ἡμεῖς
ἀλλὰ οἱ ὁμογενεῖς,
ποῦ τὰ σταλέντα χρήματα,
καὶ τί νὰ εἰπῆ κανεῖς ;

Τῆς ἀμύνης τὸ ταμεῖον
ποῦ εἶναι δὲν μᾶς δείχνουν ;

Ἄφοῦ ἐτσέπωσαν καλά
 ζητούσαν τὴν εἰρήνην
 φθάνουν αὐτὰ ποῦ πήραμε
 (καλὰ ἦναι) τί γὰ γείνη;

Τί θέλετε μᾶς ἔλεγον
 πόλεμον μὲ τὸν Τοῦρκο
 θέλομεν, καὶ θέλομεν
 τὴν στρατεיאὶν τοῦ Γούρκου.

Τὴν Ἄρτα τὴν ἐπήραμε
 τὴν Θεσσαλία ὅλη
 τί θέλετε μωρὲ παιδιὰ,
 γὰ δώσουν καὶ τὴν Πόλι;

Καὶ ἔτσι ἤσυχάσαμεν
 καθεὶς εἰς τὰ αὐγά του
 κ' ἐκλείναμεν τὴν κεφαλὴν
 στὸν Τοῦρκο ἀπὸ κάτου

Ποῦνε στρατὸς (μᾶς ἔλεγον)
 δὲν εἶν' πεπειραμένος,
 ὅλος εἶναι ἀγύμναστος
 κακῶς ὀργανισμένος.

Προδόται! ποῦ τὰ λέγετε,
 εἰς τοὺς Ἄβυσινέζους;
 ἢ εἰς τὸ κράτος τ' οὐρανοῦ
 ἢ ἐκεῖνους τοὺς Κινέζους;

Κολοχοτρώνης, Ἄξελὸς
 Τερτίπης, Μπαῖραχτάρης (1)

(1) Ὁ ἐπιλοχίας Λάγιος.

αὐτοὶ δὲν ἐπολέμησαν
ὡς ὁ θεὸς ὁ Ἄρης ;

Καὶ πόσους ἄλλους νὰ σᾶς πῶ ;
ἄς ἔλθῃ αὐτὴ ἡ ὥρα
νὰ δῆτ' αὐτοὺς τοὺς Ἑλληνας
ποῦ τὴν γερνοῦν τὴν πρῶρα

Σεῖς δὲ τοὺς σταματήσατε
ὡς ἄνανδροι ποῦ εἴσαστε.

Τὸν κάμπον τὸν θεσσαλικὸν
ὡς λέοντες τηροῦσαν !
καὶ ἐτροχοῦσαν τάρματα
πῶς νᾶταν νὰ πηδούσαν.

Γεναιότατοι πατέρες
ταῦτα πράξαμεν ἐτότες

Καὶ μὴ μᾶς ἀποπέρνετε
καὶ μὴ μᾶς καταργιέσθε
εἰπῆτε ἔχομεν δίκαιον
μὴ ἄνανδρους μᾶς λέετε.

Δὲν κάμαμεν τὸ χρέος μας
μὲ ὄλην τὴν προθυμίαν ;
κ' ἐτρέξαμ' εἰς Κραβασαρά
καὶ ἄλλοι εἰς Λαμίαν ;

Στάσου νὰ σᾶς ρωτήσωμεν
στὸ Βραχῶρ' ἐδῶ κοντὰ
τὸ Κροῦπ κανόνι ἀκούετο
καὶ βροντοῦσε δυνατά.

Σᾶς κύταζ' ὁ γέρο Βελῆς
 κουνούσε τὸ κεφάλι
 καὶ ἔτριζε τὰ δόντια του!
 νὰ βλέπη τέτοιο χάλι.

Σᾶς ἔλεγ' ὁ αἰμίνηστος
 θυμηθῆτ' ὄρε παιδιὰ
 τοὺς λόγους ἴδῶ τοῦ γέροντος
 ἂν θὰ δῆτε ἄλευθεριά.

Πῶς τὸ γνωρίζεις στρατηγέ;
 (τοῦ ἔλεγον οἱ ἄλλοι)
 δὲν θὰ βρεθῆ κανεὶς γιὰ μᾶς
 μὲ γνώσι στὸ κεφάλι;

Ναί· ὄχι κακορρίζικοι
 ὅλοι εἶναι γιὰ νὰ φᾶνε
 νὰ πέρνουνε τὸ αἷμά σας
 καφφέ νὰ τὸ ρουφᾶνε.

Τί νὰ σᾶς πῶ μαῦρα παιδιὰ
 ἡμεῖς τὰ ἄρματά μας
 κρυφὰ, κρυφὰ τὰ πέρναμε
 ἴπὸ κάτω ἀπ' τὴν ποδιά μας.

Κρυφὰ τὰ δοκιμάζαμε
 ἡμεῖς τὰ ἄρματά μας!
 καὶ ἀπὸ κάτω εἰς τὴν γῆν
 τὰ πέρναμε κοντά μας.

Καὶ ὅταν θέλῃς γιὰ νὰ φᾶς
 κρυφὰ νὰ μαγηρεύῃς,
 ἂν σὲ ρωτήσουν ἔφαγες,
 σὺ πάλιν νὰ γυρεύῃς.

Δέν εἶν' ἐδῶ τὸ θέατρον
 νὰ λέτε φόρα, φόρα!
 κρυφὰ νὰ ἐτοιμάζεσθε
 νὰ μὴ σᾶς ξεύρ' ἡ χώρα.

Γι' αὐτὸ σᾶς λέγω μάτια μου
 πόλεμος δέν θὰ γείνη
 φοβεῖσθε πάρα πολὺ
 τὰ ὄπλα τοῦ Μαρτίνη.

ὦ! μέγα πνεῦμα στρατηγέ
 εἶχες εἰς τὴν καρδίαν
 τὰς ἐπιδείξεις ἔβλεπες
 σχημάτισες δειλίαν.

Καὶ ἓνα ἄλλο θὰ σᾶς πῶ
 διὰ τοὺς Μπουλουξήδες
 μὰ ποῦ τοὺς ἐδιαλέξατε
 αὐτοὺς τοὺς τενεκετζήδες

Πήρατε φῶς ἠλεκτρικὸν,
 τοὺς ἤυρατε εὐθύς;
 καὶ αὐτοὶ καλὰ σᾶς κάμαν
 θέσαν τὰ ὄπλα κατὰ γῆς.

Τὰ πήρανε οἱ Τοῦρκοι
 κείνοι οἱ Μπασιμπουζοῦχοι

Δέν τοὺς ἔφαγαν αἱ βδέλλαις;
 δέν ἐχάσαν φουστανέλαις;

Ἐχώθησαν ὡς τὸν λαιμὸ
 καὶ τί ἄλλο νὰ σᾶς πῶ;

ἐβουλιάζανε στὸ βάλτο
εἰς τὴν Ἡπειρο ἔκει κάτω.

Τὰ χρήματα τὰ φάγανε
τίποτε δὲν ἐκάμανε,
δὲν τοὺς αἰχμαλωτῆσαν
οἱ Τοῦρκοι δὲν τοὺς φτύσαν;

Ἐδῶ τὸ νοστιμώτερον
γυρνοῦν μᾶς φοβερίζουν
χρήματα θέλουν τὰ παιδιὰ
νὰ φᾶν καὶ νὰ γλεντήσουν.

Ἄλλος ζητᾷ παράσημα
γιὰ τὴν καταστροφή μας
τοὺς δῶσαν πάλιν οἱ κουτοὶ
οἱ ἔξυπν' ὑπουργοὶ Μας.

Νομίζουν δὲν τοὺς κύταζα
πρὸ μνημᾶ μου διαβαίναν
τόσον καλά τοὺς μέτρησα
στὸ μπόϊ ἕναν, ἕναν.

(Σκιά Ἀθανασίου Διάκου).

Καραϊσκάκη μῆλισες
ν' ἀφήσης καὶ ἐμένα
τὰ ἐντόσθιά μου θὰ εἰποῦν
αὐτὰ τὰ σουβλισμένα!

Ἄχ! Σπλῆνα καὶ καρδιά μ' ἄρχισε
νὰ εἰπῆτ' ἂν σᾶς πονοῦσεν
ὁπότεν ἔκεινο τὸ σουβλι
ἐτότε σᾶς τριποῦσεν!

Δέν μᾶς πονοῦσεν ἤρωα!
 διψούσαμε λιγάκι
 τὸ στόμα σου ἐφώναζεν
 ἄχ! ἴλιγο νεράκι!

Καὶ τότε Τοῦρκος ὁ φρουρός
 ἀμέσως σέ ποτίζει
 καὶ δέν ἠσθάνθης τὴν πυρὰν
 ποῦθελε γὰ σέ ψήση.

Τάκοῦτε τί ἐπάθανε
 οἱ τότε μπουλουξήδες;
 μὰ δέν πηγαίναν στὰ χωριὰ
 ζητῶντας καφετζήδες.

Δέν τοὺς δωρήζαν ἄλογα
 γιὰ νὰ καθαλιέψουν
 συντρόφους δέν τοὺς ἄφιναν
 γὰ πάγουμε νὰ κλέψουν.

Ἄλλὰ καὶ πάλι παστρικοὶ
 ἂν τοὺς ρωτήσης θὰ σοῦ πῆ
 δέν ἦτανε αὐτός . . . . ἐκεῖ

Ἄλλος ἦν τὸτ' ὄπλαρχηγός
 καὶ δέν ἦτανε αὐτός.

Καὶ μῶλα ταῦτα μάτια μου
 εἰς τὰς ἐφημερίδας
 τὸν ἐκθειάζουν ἦτανε
 ὡς νέος Πελοπίδας.

Ἄλλὰ κύριε Τρικούπη
 γὰ φυλάττης τὸ μπαροῦτι

νά τὸ δίδης κεί π' ἀξίζει
 δια νὰ μοσχομυρίζη.

"Ἄλλα δὲν σοῦ λέγω τώρα
 ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖν' ἡ ὥρα.

—
 Τῶρ' ἀποτείνομαι εὐθύς
 στοὺς ἥρωας πατέρας
 εὔρομεν καὶ μεις ἄνθρωπον
 στὰς ἰδικάς μας 'μέρας.

—
 Εἶναι σπλάγχνα τοῦ Τρικούπη
 τοῦ Μεσολογγίου γόνος
 ἀπ' τὸν πατέρα τ' μάθετε
 νὰ σᾶς περνάῃ ὁ πόνος.

—
 Τὰ κρίματά μας σώθησαν
 παρέλαβε τὸ κράτος
 καὶ κυβερνᾷ με φρόνησιν
 ὡς κί' ὁ πατήρ τ' ἀπαραλλάκτως.

—
 Ἦκουσε τὰ 'γυπτιακά
 ἀμέσως ἀρματώνει
 τὰ δύο μας θωρακωτὰ
 κ' οἱ ναῦται διαλεγμένοι

—
 Σαλαμηνία 'πὸ κοντὰ
 τὴν θάλασσα τὴν σχίζει
 πετοῦν' ἀπάν' ἀπ' τὸν ἀφρὸ
 τὸ κῦμα κιτρινίζει.

—
 Ἐφθασαν εἰς τὴν Αἴγυπτον
 ὁ Σέϋμουρ τὰ δέχθη
 τὸν Ξέρξ' αὐτὰ κτυπήσανε
 εἶπε καὶ ἐρωτεύθη.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000050664

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Τοῦ φάνηκε τοῦ Ναύαρχου
 πῶς ἦν στήν Σαλαμίνα
 πῶς ἦτον μέ τόν Περικλῆ
 ἀντίκρου στήν Ἀθήνα.

Κι' ὅταν ἠγκυροβόλησαν
 οἱ Ἕλληνες ρωτούσαν
 τί πλοῖα ἦν, Ἑλληνικά;
 καί ἔδακρυροοῦσαν.

ὦ! τί χαραῖς ποῦ ἔκαμαν
 (καί ἄς ἦτον πυκραμένοι)
 ἔλεγον ἄς πεθάνωμεν!
 ἡ ὥρα εὐλογιμένη.

Καί ὁ στρατός ἦν ἔτοιμος
 εὐζωνες φουστανέλα!
 τόν Σέϋμουρ κυτάζουνε
 νά τοὺς εἰπῆ τὸ ἔλα!

Θὰ τρέξουνε ὡς λέοντες
 εἰς τὴν Ἀλεξανδρεία
 νά καταλάβ' ὁ Ἀραμπης
 Ἑλληνικὴν ἀνδρεία.

Νομίζω εὐχαριστήθητε
 Πατέρες δοξασμένοι
 καί θὰ τὸ τραγουδήσωμεν
 ἔπτα κόκκαλα βγαλμένη.

Αἶ! Σᾶς ἀρέσουνε αὐτά;
 (βλέπομεν ἦν ἀληθινά)
 καί ἀπὸ καρδιᾶς χαροῦμεν
 ἥρωας νά σᾶς ἰδοῦμεν!

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ

